

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ett försök som gäller det andra inhemska språket i den grundläggande utbildningen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ett försök som gäller det andra inhemska språket i den grundläggande utbildningen (RP 114/2017 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 44/2017 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Janne Öberg, undervisnings- och kulturministeriet
- språkrättsråd Corinna Tammenmaa, justitieministeriet
- sakkunnig i utbildningsfrågor Camilla Grundström, Svenska Finlands folkting
- folktingssekreterare Markus Österlund, Svenska Finlands folkting
- utvärderingsexpert Mika Puukko, Nationella centret för utbildningsutvärdering
- undervisningsråd Anu Halvari, Utbildningsstyrelsen
- specialsakkunnig Minna Lindberg, Finlands Kommunförbund
- förbundssekreterare Malin Lindholm, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- projektchef Mikael Hiltunen, Nätverket Svenska nu
- specialsakkunnig Jaakko Salo, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- expert Samuli Maxenius, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Sanna Karppanen, Språkläraryrkesförbundet i Finland SUKOL rf
- ordförande Pietu Heiskanen, Finlands Gymnasistförbund rf
- generalsekreterare Juuso Luomala, Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- utbildningspolitisk expert Anniina Sippola, Finlands studerandekårens förbund - SAMOK rf
- rektor Anne Laatikainen, Finlands rektorer rf
- verksamhetsledare Ulla Siimes, Finlands Föräldraförbund rf
- styrelseledamot Jyri Lähdemäa, Finlands studentkårers förbund FSF rf
- ordförande, professor (emeritus) Ilmari Rostila, Vapaa kielivalinta ry
- forskare, universitetslektor, docent, FD Karita Märd-Miettinen

Betänkande KuUB 18/2017 rd

- docent i specialpedagogik, PeD Minna Törmänen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- Finlands Svenska Lärarförbund FSL rf
- Pro Lukio ry
- Studiehandledarna i Finland rf
- Finlands universitet UNIFI rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att det stiftas en försökslag. Propositionen möjliggör regionala försök med att utvidga språkutbudet utan obligatoriska studier i det andra nationalspråket.

Lagen avses träda i kraft senast den 1 augusti 2018 och gälla huvudsakligen till utgången av 2024.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår att det stiftas en försökslag som huvudsakligen ska vara temporär. Försöket ger elever i den grundläggande utbildningen möjlighet att välja att studera ett främmande språk i stället för det andra inhemska språket. Det föreslås bli ett engångsförsök på så sätt att det bara gäller elever som inleder årskurs 5 eller 6 det läsår som börjar den 1 augusti 2018.

Bakgrunden är ett uttalande som ingår i riksdagens beslut (RSk 54/2015 rd) om ett medborgarinitiativ (MI 2/2014 rd). Där förutsätter riksdagen att regeringen utreder de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för regionala försök för att utvidga språkutbudet utan att det andra nationalspråket är obligatoriskt. Propositionen har samband med det spetsprojekt som ingår i regeringsprogrammet och som syftar till att utöka och bredda språkstudierna. Utskottet anser att alla åtgärder för att bredda språkutbudet är viktiga. Det är bra att propositionen tillförsäkrar alla elever i hela landet möjlighet att studera det andra inhemska språket och att lagförslaget håller fast vid en minimilärokurs i två för eleven främmande språk inom ramen för lärokursen för den grundläggande utbildningen.

Ett av syftena med det föreslagna försöket är att bevaka dess effekter på språkvalet, utbudet av språkundervisning och studievägarna efter den grundläggande utbildningen i fråga om de elever som deltar i försöket. I samband med försöket kommer man enligt propositionen också att utreda exempelvis valfrihetens konsekvenser för elevernas studiemotivation och inlärningsresultat när det gäller grupper av elever som studerar det andra inhemska språket och det andra främmande språket. Försöket medger således möjlighet att få värdefull information om språkinläringen och språkundervisningen. Utskottet understryker att Finland fortfarande kommer att vara ett tvåsprå-

Betänkande KuUB 18/2017 rd

kigt land och att det här förslaget inte innebär några permanenta ändringar i kraven på språkkunskaper inom den offentliga förvaltningen eller studierna i det andra inhemska språket.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Kulturutskottet tillstyrker lagförslaget i propositionen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Grundlagsutskottets utlåtande

Av grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 44/2017 rd) framgår det att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Grundlagsutskottet analyserar godtagbarheten i fråga om syftet med propositionen, proportionaliteten och kravet på bestämmelser i lag samt lyfter fram vissa föreslagna bestämmelser. Nedan behandlas syftet med, genomförandet av och konsekvenserna av det föreslagna försöket utifrån utlåtandet.

Kravet på bestämmelser i lag

Grundlagsutskottet har i sina bedömningar av försökslagstiftning understrukit att det i allmänhet ska föreskrivas genom lag om grundläggande fri- och rättigheter och konstaterat att det kravet också gäller jämlikhetsprincipen. Det har krävts att kravet beaktas till exempel när försöksområdet bestäms antingen genom att området anges direkt i lag eller genom att besluten om området knyts till tillräckligt exakta kriterier i lag.

Grundlagsutskottet påpekar att föreslagna 3 § om tillståndsprövning är vagt formulerad och anser att den behöver preciseras. Kulturutskottet föreslår i sin detaljmotivering vissa ändringar i 3 § i lagförslaget.

Syftet med och genomförandet av försöket

I sin bedömning av godtagbarheten i fråga om lagförslagets syfte noterar grundlagsutskottet att det har sett utveckling av utbildning och undervisning som ett godtagbart skäl för att genomföra försök. Vid bedömningen av godtagbarheten är det ändå av betydelse att det handlar om undervisning i rättsligt jämlika nationalspråk som avses i grundlagens 17 §. Försöket ska omfatta elever i den grundläggande utbildningen vilka inleder årskurs 5 eller 6 det läsår som börjar den 1 augusti 2018 och som inte tidigare inlett studier i det andra inhemska språket. Formellt sett gäller bestämmelsen om målgruppen för försöket både dem som studerar finska och dem som studerar svenska som andra inhemska språk. Regeringen säger i propositionen att det kan uppskattas att antalet svenskspråkiga elever som deltar i försöket kommer att vara lågt. I de svenskspråkiga skolorna väljer ungefär 90 procent av eleverna finska som antingen A1- eller A2-språk, vanligtvis redan i årskurs 3 eller tidigare. När det gäller våra nationalspråk enligt grundlagens 17 § 1 mom. har det föreslagna försöket således praktisk betydelse främst bara med avseende på svenskan. Enligt 17 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder. Grundlagsutskottet ser det som oroväckande att valfriheten så som regeringen också säger i propositionen medför risker för sociala samt könsmässiga och regionala snedvridningar.

Betänkande KuUB 18/2017 rd

I likhet med grundlagsutskottet påpekar kulturutskottet att försöket är temporärt och att antalet elever som deltar i det, högst 2 200, är litet. Konsekvenserna för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna och de andra frågor som lyfts fram ovan blir följaktligen små. Men det behövs också medvetenhet om riskerna. Kulturutskottet konstaterar att sakkunniga också ser propositionen som en möjlighet. Enligt ett sakkunnigutlåtande är det för en del elever i östra Finland sannolikt nyttigare att studera ryska än svenska, eftersom de då får bättre arbetslivsfärdigheter efter examen.

Kulturutskottet ser det som viktigt att konsekvenserna av försöket utvärderas i ett brett perspektiv i utredningarna och undersökningarna kring försöket. Utbildningsstyrelsen bör samråda med forskare på området inför sitt beslut om hur uppföljningen ska utformas. Uppföljningen bör tidsmässigt sträcka sig så långt som möjligt, eventuellt ända till individnivån.

Konsekvenser för de elever som deltar i försöket

I sin bedömning av proportionaliteten påpekar grundlagsutskottet att fastän försöket gäller en begränsad grupp av elever och är temporärt och relativt kort kommer det att få bestående rättsverkningar för dem som deltar i det. Lärokursen för den grundläggande utbildningen för en elev som deltar i försöket omfattar lärokursen i ett främmande språk i stället för lärokursen i det andra inhemska språket. I gymnasieutbildning och yrkesutbildning ska utbildningsanordnaren enligt den föreslagna 8 § efter ansökan befria en studerande som deltagit i försöket från kravet på studier i det andra inhemska språket. Som det också konstateras i propositionen kan avsaknaden av kunskaper i det andra inhemska språket ha negativa konsekvenser för den fortsatta utbildningen och sysselsättningen för dem som deltar i försöket. Särskilt stor betydelse har avsaknaden av kunskaper i det andra inhemska språket när det gäller behörighetsvillkoren för tjänster. Grundlagsutskottet anser att en elev som deltar i försöket kan försättas i en ställning som märkbart skiljer sig från de elevers som inte deltar i det.

De föreslagna bestämmelserna är enligt grundlagsutskottet inte problematiska med avseende på kraven på godtagbarhet och proportionalitet när man beaktar att det är frivilligt att delta i försöket och att omfattningen och varaktigheten är begränsade. Grundlagsutskottet understryker att de som ansöker om att delta i försöket bör få tillräcklig och tydlig information om konsekvenserna av deltagandet i försöket.

Grundlagsutskottet anser att det är nödvändigt att man tryggar en elevs lagstadgade möjligheter att ångra sitt val och börja studera det andra inhemska språket trots att han eller hon har deltagit i försöket. Kulturutskottet föreslår i sin detaljmotivering vissa ändringar i 6 § i lagförslaget.

Kulturutskottet är medvetet om de risker som uteblivna studier i det andra inhemska språket kan medföra för enskilda personers studieväg och övergång till arbetslivet. Det är möjligt att försöket avbryts om eleven flyttar till en annan ort, eftersom beslutet om elevens deltagande i försöket enligt den föreslagna lagen bara är förpliktande för den utbildningsanordnare som fattat beslutet och inte har någon rättsverkan i förhållande till andra utbildningsanordnare. Ordlandet av elevens utbildning avgörs dock enligt lagstiftningen om den grundläggande utbildningen på samma sätt som i motsvarande situationer där eleven flyttar till annan ort. I förekommande fall ska undervisningen genomföras med hjälp av särskilda undervisningsarrangemang enligt 18 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och med hjälp av ersättande undervisning enligt 5 § i för-

Betänkande KuUB 18/2017 rd

ordningen om grundläggande utbildning (852/1998). Men under försökstiden kommer det inte nödvändigtvis att uppstå några situationer av det här slaget eftersom familjer som har planer på att flytta knappast deltar i försöket.

Försöket gäller den grundläggande utbildningen, och propositionen innebär ingen skyldighet för anordnarna av utbildning på andra stadiet att ordna undervisning i det andra inhemska språket som inleds i gymnasiet eller i den grundläggande yrkesutbildningen. Inte heller blir de här utbildningsanordnarna skyldiga att erbjuda möjlighet att studera det språk som eleven har studerat under sin medverkan i försöket. Den som har deltagit i försöket kan söka till en läroanstalt på andra stadiet där undervisning i språket i fråga finns tillgänglig, men det finns inga förhandsgarantier för att eleven blir antagen. Alla läroanstalter erbjuder inte möjlighet att studera sällsynta språk. Lagen föreslås heller inte föreskriva att elever som deltar i försöket ska bli skyldiga att studera två främmande språk på andra stadiet. Utskottet påpekar att de som deltar i försöket kommer att behöva stöd för att välja rätt när de inleder sina studier på andra stadiet. Den fria rätten att söka till utbildning på andra stadiet medger relativt omfattande möjligheter att söka till läroanstalter som är lämpliga bland annat med tanke på språkstudier.

När eleven inleder högskolestudier efter avslutad utbildning på andra stadiet kan det bli ett problem att studierna i det andra inhemska språket har uteblivit, eftersom kunskaper i det andra inhemska språket krävs för högskolestudier. Det betyder att avsaknaden av kunskaper i det andra inhemska språket minskar färdigheterna för högskolestudier. Om den studerande på några år ska lära sig det andra inhemska språket från grunden under högskolestudierna kan det bli en belastning i fråga om studiemotivationen, och då måste högskolan tillhandahålla omfattande stödtjänster. Därför ser utskottet det som viktigt att undervisnings- och kulturministeriet förbereder de sätt på vilka tillräckliga språkkunskaper kan uppnås under högskolestudierna utan att varken den studerande eller högskolan utsätts för ekonomisk belastning. För att trygga möjligheterna att studera det andra inhemska språket föreskriver 9 § i lagförslaget om ett understöd för att trygga högskolestudier som beviljas av undervisnings- och kulturministeriet. Grundlagsutskottet påpekar att understödet blir behovsprövat och menar att med beaktande av den anknytning regleringen har till jämlikheten och de grundläggande språkliga rättigheterna måste det föreskrivas exakt genom lag om tryggandet av sådana studiemöjligheter. Kulturutskottet föreslår i sin detaljmotivering vissa ändringar i 9 § i lagförslaget.

De utbildningsanordnare som deltar i försöket måste i sin information till eleverna och vårdnadshavarna heltäckande beskriva vilka konsekvenser medverkan i försöket kommer att ha för planeringen av elevens studier och studieväg och för övergången till arbetslivet. För att tillgången till riktig, samordnad och heltäckande information ska vara garanterad ser utskottet det som viktigt att till exempel Utbildningsstyrelsen tar fram ett infopaket som före ansökningstiden delas ut till alla elever som har för avsikt att lämna ansökan och till deras vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare. Dessutom är det viktigt att klarlägga hur de personuppgifter som samlas in före och under försöket kommer att användas.

Utskottet ser det som angeläget att man vid uppföljningen av försöket utreder hur försöket har påverkat elevernas språkstudier och studievägar efter den grundläggande utbildningen.

Betänkande KuUB 18/2017 rd

Det finns möjlighet att studera språk under och efter den grundläggande utbildningen också på andra håll än i skolan, exempelvis i form av nätstudier eller utbildning som ordnas inom det fria bildningsarbetet eller av någon annan aktör. Språkkunskaper i det andra inhemska språket i fråga om offentliga anställda går att påvisa genom examen. Bestämmelser om detta ingår i statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003). Försöket har alltså inga oåterkalleliga verkningar heller till denna del.

Försökets konsekvenser för språkstudierna

Sakkunniga har lyft fram att språkförsöket kan ge eleven bättre motivation att lära sig ett främmande språk när han eller hon får välja språk. Motivationen är väsentlig i språkinläringen, men det är inte entydigt hur valfriheten påverkar motivationen. Studiemotivationen bygger på en upplevelse av att innehållet i studierna är meningsfullt och behövligt. Den kan främjas genom att eleven ges möjlighet att välja det främmande språk som känns bäst med tanke på den egna livsmiljön och framtidsplanerna. Exempelvis förhåller sig studerandeorganisationerna på andra stadiet försiktigt positivt till propositionen just på grund av valfriheten. Utskottet anser att försöket svarar mot behovet av valfrihet.

Vissa sakkunniga har påpekat att försöket kommer att leda till att A2- och B1-språken i praktiken kommer att bli alternativ till varandra och att det då blir ännu svårare att bilda undervisningsgrupper i de valfria språken. I förlängningen ansågs detta leda till att allt färre kommer att studera tre främmande språk och att språkkapitalet därmed kommer att kringräddas. Studierna i det frivilliga A2-språket börjar i årskurs 4 eller 5. Studierna i B-språket börjar senast i årskurs 6. När eleverna i försöket börjar studera det andra främmande språket som B1-språk är det möjligt att de inte längre är villiga att studera främmande språk som A2-språk och då krymper till exempel kombinationen engelska, svenska och ett annat främmande språk till en kombination av engelska och ett annat främmande språk. För utbildningsanordnaren kan detta innebära att även om det andra främmande språket har ordnats som A2-lärokurs eftersom svenskan har varit B1-språk, finns det inte längre något motsvarande behov. Då ordnas lärokursen i det andra främmande språket i B1-omfattning, om antalet elever i A2-språkgrupperna inte längre når upp till den storlek på undervisningsgruppen som utbildningsanordnaren har fastställt. Utskottet framhåller att förslaget inte syftar till att kringrädda möjligheterna till språkstudier utan tvärtom, att utöka dem. Det föreslagna försöket är ett sätt att öka intresset för främmande språk bland barn och unga. Utskottet påpekar dessutom att det är ett kriterium för försökstillstånd hur mångsidigt utbudet av språkundervisning som ersätter det andra inhemska språket är samt andra faktorer som bedöms göra språkundervisningen mångsidigare.

Uppföljning och forskning

Det föreslagna försöket är avsett att generera viktig information för att utveckla och bredda språkstudierna genom att effekterna på undervisningsutbudet, elevernas språkval och studievägarna efter den grundläggande utbildningen bevakas. I samband med försöket kan man utreda valfrihetens konsekvenser för elevernas studiemotivation och inlärningsresultat.

Det är bra att evidensbaserad information om olika aspekter samlas in när det gäller att studera och lära sig språk. Informationen är viktig för att språkundervisningen ska kunna utvecklas. Ut-

Betänkande KuUB 18/2017 rd

skottet inskräper att uppföljningen av försökets konsekvenser och den anknytande forskningen bör vara systematiska och att planeringen bör inledas redan när försöket förbereds. Utifrån en utredning noterar utskottet att Utbildningsstyrelsen har bra beredskap och expertis i fråga om att genomföra uppföljningen. I det här arbetet är det bra att dra nytta av kompetensen hos olika aktörer och den tidigare forskningen.

I sitt utlåtande påpekar grundlagsutskottet att 2 § om uppföljning och anknytande forskning är vagt formulerad och att det i viss mån är oklart huruvida innehållet i det försöksregister som nu föreslås bli inrättat tillsammans med de övriga uppgifter som avses i 7 § 1 mom. möjliggör uppföljning i fråga om exempelvis alla de omständigheter som anges i propositionsmotiven. Grundlagsutskottet anser att kulturutskottet bör överväga en precisering av bestämmelserna.

Kulturutskottet påpekar att lagförslaget och motiveringen till det beskriver vad uppföljningen och forskningen avses gälla. Utbildningsstyrelsen ska enligt 2 § fastställa de anordnarspecifika försöksplanerna för undervisningen och utfärda bestämmelser om frågor som hänför sig till genomförandet av försöket och anvisningar som gäller det samt till uppföljning och forskning om försöket. Behörigheten att utfärda bestämmelser gäller genomförandet av försöket och berör utbildningsanordnaren. Utifrån en utredning noterar utskottet att den föreslagna lagen inte avses ge Utbildningsstyrelsen lagstadgade befogenheter att utfärda bindande föreskrifter för eleverna och deras familjer exempelvis om deltagande i undersökningar eller utlämnande av känsliga uppgifter. Medverkan i undersökningar med tillhörande intervjuer ska vara frivillig.

Enligt utredning har ambitionen varit att uppgifterna i försöksregistret ska vara knapphändiga. Uppgifterna får enligt förslaget samköras med de uppgifter i den så kallade Koski-databasen som avses i lagen om nationella studie- och examensregister och med utbildningsanordnarnas motsvarande registeruppgifter när konsekvenserna av försöket undersöks. I Koski-databasen samlas uppgifter om varje elevs utbildning från enskilda studieprestationer till avlagda examina. Databasen gör det möjligt att följa elevens studieväg ända fram till högskolestudier. Tjänsten innehåller även information om studierätter samt om centrala innehåll och kompetenskrav för avlagda examina. I utbildningsanordnarens register finns uppgifter om språkval och betyg. Enkäter och intervjuer avses generera information om motivation och familjebakgrund. Det är inte motiverat att registrera sådan information. Inga andra identifikationsuppgifter än namnen på de som deltar i försöket samt deras studentnummer kommer att ingå i försöksregistret.

Utbildningsstyrelsen ska dels fatta närmare beslut om försöksstrukturens uppbyggnad och om samarbetet med forskare på området, dels utfärda föreskrifter som gäller utbildningsanordnarna. Uppföljningen och rapporteringsskyldigheterna ska gälla de frågor som är motiverade med hänsyn till lagens syften.

Utifrån en utredning konstaterar utskottet att syftena med försöket beskrivs med ändamålsenlig noggrannhet i lagen och att det material som består av uppgifterna i de databaser som nämns i propositionen och det material som samlas in på andra sätt kommer att generera tillräckligt med information för uppföljningen. Följaktligen ser utskottet inget behov att ändra de föreslagna 2 och 7 §.

Betänkande KuUB 18/2017 rd

Avslutningsvis

Propositionen innehåller en bra beskrivning av hur försöket ska genomföras, men regeringen kunde ha lagt större vikt vid att utforma en ståndpunkt till undervisningen i svenska som ordnas på grundval av att landet är tvåspråkigt. Språkbadsundervisningen och reformen av studentexamen i fråga om det andra inhemska språket har tillgängliggjort information om tvåspråkighet, språkinläring och språkstudier. De här aspekterna bör lämpligen ingå i uppföljningen av försöket. Dessutom finns det skäl att gå in på skillnaderna mellan språkgrupperna, eftersom de finska och svenska språkgrupperna befinner sig i olika situationer redan i den grundläggande utbildningen.

Sakkunniga har lyft fram nationalspråksstrategin, som är ett principbeslut av statsrådet. En bakomliggande faktor till strategin är medvetenheten om att inläringen av finska och svenska inte är tillfredsställande på lång sikt. Även om förslaget inte hindrar någon från att lära sig det andra inhemska språket anser utskottet att vi också här måste undvika att det uppstår en situation där motivationen att lära sig språk minskas.

Utskottet poängterar att propositionen inte innebär några ändringar i kraven på språkkunskaper inom den offentliga förvaltningen. Servicen för medborgarna bör fortsatt kunna ordnas på så sätt att de språkliga rättigheterna tillgodoses. Utskottet påpekar också att kunskaper i svenska har betydelse för utrikeshandeln. Sverige är ett av våra viktigaste exportländer. Sakkunniga har påpekat att en undersökning gjord av Finlands näringsliv 2014 visar att svenska är det tredje mest använda språket i organisationens medlemsföretag efter finska och engelska. Ingenting tyder på att efterfrågan på kunskaper i svenska kommer att minska på arbetsmarknaden i Finland. Utskottet pekar också på Finlands ställning i Norden och menar att svenskan är en kanal till den nordiska kulturgemenskapen. Tvåspråkigheten är en del av vårt samhälle.

Ett syfte med propositionen är att bredda utbudet på språkstudier. Det är viktigt att studera många språk, både individuellt och med tanke på den nationella språkresursen. Sakkunniga har lyft fram att språken ur inläringssynvinkel inte "urholkar" varandra, utan tvärtom underlättas ytterligare språkstudier av att man lär sig ett språk: ju fler språk man studerar desto lättare blir det att lära sig språk. Människan har den naturliga egenskapen att hon kan lära sig många språk. I ett sakkunnigyttrande påpekas det att språkstudierna har minskat i takt med utbudet på frivilliga språkstudier. Allt fler kommuner tillhandahåller bara obligatorisk språkundervisning och minimistorleken på grupper i frivilliga språk har ökat. Följden har blivit att undervisningsgrupper ordnas i mindre utsträckning än tidigare. Utskottet anser att den här utvecklingen är beklaglig och framhäver betydelsen av ett brett språkutbud och en pedagogik som eleverna bäst kan dra nytta av. När undervisningen utvecklas är det till fördel att allsidigt nyttiggöra forskningsdata och bra praxis. Exempelvis finns det goda erfarenheter av och evidensbaserad kunskap om språkbads- och språkduschundervisning. Enligt ett sakkunnigyttrande går det genom språkbadsundervisning att uppnå funktionell tvåspråkighet som innebär en förmåga att använda det språk man studerat för att lära sig innehållet i läroämnena och också för att kommunicera i vardagen. Utifrån forskningsdata är språkbadselever motiverade att studera språk.

Betänkande KuUB 18/2017 rd

DETALJMOTIVERING

3 §. Försökstillstånd. Grundlagsutskottet har i sina bedömningar av försökslagstiftning understrukit att det i allmänhet ska föreskrivas genom lag om grundläggande fri- och rättigheter och konstaterat att det kravet också gäller jämlikhetsprincipen. Det har krävts att detta beaktas till exempel när försöksområdet bestäms antingen genom att området anges direkt i lag eller genom att besluten om området knyts till tillräckligt exakta kriterier i lag. Tillämpningsområdet för den nu föreslagna lagen är inte regionalt avgränsat, utan försökstillstånd beviljas på ansökan av en utbildningsanordnare. Grundlagsutskottet påpekar att de bestämmelser i lagförslagets 3 § som styr myndigheternas tillståndsprövning är relativt vagt formulerade, särskilt på grund av ordalydelsen i 3 § 3 mom. ("vid tillståndsprövningen beaktas"). I ett liknande regleringssammanhang har utskottet ändå konstaterat att denna brist uppvägs något av att försökstillstånden beviljas på ansökan av utbildningsanordnaren. Den föreslagna regleringen är således inte problematisk med tanke på kravet på bestämmelser i lag. Kulturutskottet bör enligt grundlagsutskottet dock överväga en precisering av bestämmelserna i 3 § så att tillståndsprövningen har en närmare anknytning till de kriterier som nämns i paragrafen.

Kulturutskottet påpekar att lagförslaget innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som behövs i ansökan för att tillståndsbeslutet ska kunna prövas. För att framhäva att tillståndskriterierna är förpliktande för den som fattar beslutet föreslår utskottet att 3 § 3 mom. preciseras.

5 §. Målgrupp för försöket. Utskottet föreslår en ändring i paragrafen för att korrigera stavningen. Ändringen påverkar inte den svenska versionen.

6 §. Beslut om en elevs deltagande i försöket. Grundlagsutskottet anser att det är nödvändigt att man i lagstiftningen trygger en elevs möjligheter att ångra sitt val och i stället börja studera det andra inhemska språket. Bestämmelser om detta måste finnas i lag.

Enligt uppgift håller man i princip fast vid sina val inom den grundläggande utbildningen. Detta gäller också utbildningen i valfria språk. Utbildningsanordnaren har inte ansetts ha någon absolut skyldighet att samtycka till att eleven byter språk efter inledda språkstudier.

Avgångsbetyget för den grundläggande utbildningen bedöms i praktiken mellan början av årskurs 8 och mitten av årskurs 9. Det kan i praktiken vara svårt att byta språk under pågående grundläggande utbildning, och mot slutet av utbildningen kan ett byte rentav riskera avgångsbetyget. Den stödundervisning som behövs för att nå upp till kunskapsnivån i någon annan grupp orsakar utbildningsanordnaren ökade kostnader i någon mån.

Utifrån utredning noterar utskottet att det i lagen bör föreskrivas om återkallande av medverkan, men det är dock motiverat att föreskriva om vissa villkor för avbrytande för att eleven ska kunna fullgöra läroplikten med skälig arbetsmängd och för att utbildningsanordnaren ska ha möjlighet att stödja eleven.

Med hänsyn till de här villkoren är det lämpligast att föreskriva om en möjlighet att avbryta studierna på så sätt att rätten att byta språk under pågående utbildning infaller före början av årskurs 7. Efter det ska tillståndet att avbryta studierna bygga på utbildningsanordnarens prövning. Om

Betänkande KuUB 18/2017 rd

bytet sker efter påbörjad årskurs 7, kan det hända att den återstående läropliktstiden inte i fråga om alla räcker till för att uppnå ens försvarliga kunskaper. I de här situationerna kan det med tanke på elevens bästa bedömas vara viktigare att få avgångsbetyg än att ha rätt att avbryta försöket när den grundläggande utbildningen snart är slutförd. Det är möjligt att begära omprövning i ett beslut om ansökan om avbrytande och att överklaga beslutet genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

9 §. Understöd för att trygga högskolestudier. När det gäller högskolestudier finns det i 9 § i lagförslaget bestämmelser om att undervisnings- och kulturministeriet kan bevilja understöd för att trygga möjligheterna att studera det andra inhemska språket. Bestämmelserna om understöd är fakultativa. Med beaktande av den anknytning regleringen har till jämlikheten och de grundläggande språkliga rättigheterna måste det enligt grundlagsutskottets utlåtande föreskrivas exakt genom lag om tryggandet av sådana studiemöjligheter.

Utifrån utredning noterar kulturutskottet att eftersom de elever som deltar i försöket inleder högskolestudier tidigast sju år efter det att försöket har börjat och kan komma att fördela sig mellan flera tiotal högskolor, går det inte i det här skedet att föreskriva om grunderna för fördelningen av understöd med hänsyn till de framtida möjligheterna att ordna undervisning. Däremot ser utskottet det som behövt att i bestämmelsen skriva ut att undervisnings- och kulturministeriet uttryckligen är skyldigt att bevilja understöd.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 114/2017 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ett försök som gäller det andra inhemska språket i den grundläggande utbildningen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att genomföra ett försök med att utvidga språkutbudet utan obligatoriska studier i det andra inhemska språket.

Betänkande KuUB 18/2017 rd

Avsikten med försöket är att öka de deltagande utbildningsanordnarnas möjligheter att utvidga språkutbudet, att samla information om faktorer med anknytning till språkvalet och att utreda vilka konsekvenser ökad valbarhet har med tanke på breddandet av språkkunskaperna samt stärkandet av kompetensen. I försöket är det meningen att följa upp konsekvenserna för inlärningsresultaten, språkvalen och utbudet och för elevernas studier efter den grundläggande utbildningen.

Oberoende av vad som föreskrivs någon annanstans i lag eller i bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag ska lärokursen för den grundläggande utbildningen för en elev som deltar i det försök som avses i denna lag omfatta lärokursen i ett främmande språk i stället för lärokursen i det andra inhemska språket.

2 §

Genomförande och rapportering

Utbildningsstyrelsen svarar för genomförandet och uppföljningen av försöket och för anvisningar som gäller det. Utbildningsstyrelsen rapporterar till undervisnings- och kulturministeriet om hur försöket framskrider.

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar de tillstånd som behövs för försöket.

Utbildningsstyrelsen fastställer de anordnarspecifika försöksplanerna för undervisningen och utfärdar bestämmelser om frågor som hänför sig till genomförandet av försöket och anvisningar som gäller det samt till uppföljning och forskning om försöket.

3 §

Försökstillstånd

Försökstillstånd beviljas separat för varje skola efter ansökan av utbildningsanordnaren. I tillståndet anges skolan och maximiantalet elever i varje skola som erbjuds möjlighet att delta i försöket.

I utbildningsanordnarens ansökan ska det ingå tillräckliga uppgifter om försökets omfattning och undervisningsarrangemangen i anslutning till försöket, om de skolor som deltar i försöket och antalet elever vid dessa som hör till målgruppen för försöket, om personalens dimensionering och om övriga omständigheter som påverkar bedömningen av om försöket kan genomföras i enlighet med lagen.

Tillstånden ska beviljas utifrån hur regionerna och språkgrupperna är representerade och hur mångsidigt utbudet av språkundervisning som ersätter det andra inhemska språket är samt andra faktorer som gör språkundervisningen mångsidigare.

Försökstillstånd kan beviljas en utbildningsanordnare som har yrkesmässiga och ekonomiska förutsättningar att genomföra försöket på ett sätt som motsvarar dess syfte. En förutsättning för att tillstånd ska beviljas är att utbildningsanordnaren förbinder sig att medverka i uppföljande forskning om försöket.

Beslutet får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Betänkande KuUB 18/2017 rd

4 §

Utbildningsanordnarens försöksplan

Utbildningsanordnaren ska iaktta en försöksplan som fastställts av Utbildningsstyrelsen. I försöksplanen ska det ingå tillräckliga uppgifter om undervisningsarrangemang och läroplaner för dem som deltar i försöket och om rapporteringen och uppföljningen av resultaten av försöket.

5 §

Målgrupp för försöket

I försöket kan de elever delta som får grundläggande utbildning i de skolor som nämns i det tillstånd som beviljats utbildningsanordnaren om dessa elever inleder årskurs 5 eller 6 det läsår som börjar den 1 augusti 2018 och inte före ingången av ifrågavarande läsår har inlett studier i det andra inhemska språket. I försöket kan dock inte en sådan elev delta som redan studerar lärokursen för ett sådant främmande språk som är avsett att ersätta lärokursen i det andra inhemska språket, om inga andra ersättande språk erbjuds.

En skola som deltar i försöket ska erbjuda möjlighet att delta i försöket för alla de elever enligt 1 mom. som skulle inleda studierna i det andra inhemska språket ifrågavarande år om de inte deltog i försöket.

Möjlighet att delta i försöket erbjuds totalt högst 2 200 elever. Det är frivilligt för en elev att delta i försöket.

6 §

Beslut om en elevs deltagande i försöket

Efter ansökan av vårdnadshavaren till eller någon annan laglig företrädare för en elev i den skola som anges i försökstillståndet fattar utbildningsanordnaren beslut om elevens deltagande i försöket. Innan beslutet fattas ska utbildningsanordnaren genom att höra eleven och dennes vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare försäkra sig om att eleven och dennes vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare är medvetna om kraven på språkkunskaper i den gällande lagstiftningen.

Utbildningsanordnaren ska godkänna **ansökningar enligt 1 mom.** om eleven hör till den målgrupp som avses i 5 §.

Utbildningsanordnaren ska efter en ansökan som elevens vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare för eleven har gjort innan läsåret i årskurs 7 har inletts återta beslutet enligt 1 mom. och för eleven ordna stödundervisning i det andra inhemska språket enligt 16 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning (628/1998). Om ansökan görs efter det att läsåret i årskurs 7 har inletts får utbildningsanordnaren avslå ansökan om det är uppenbart att slutförandet av lärokursen för den grundläggande utbildningen med skälig arbetsmängd riskeras trots stödundervisningen. (Nytt.)

Vid sökande av ändring i fråga om ett beslut som avses i denna paragraf gäller vad som föreskrivs om begäran om omprövning gällande antagning som elev i lagen om grundläggande utbildning ~~(628/1998)~~. (3 mom. i RP)

Betänkande KuUB 18/2017 rd

7 §

Försöksregister

För ordnandet av den uppföljande forskningen upprättar Utbildningsstyrelsen ett personregister över de elever som deltar i försöket. De uppgifter som förts in i registret får användas för administrering av försöket, statistikföring och forskning om försöket. Uppgifterna i registret får samköras med de uppgifter som avses i lagen om nationella studie- och examensregister (/20) och utbildningsanordnarnas motsvarande registeruppgifter när konsekvenserna av försöket undersöks.

I registret är det tillåtet att samla och lagra namn på de personer som deltar i försöket och de studentnummer som avses i lagen om nationella studie- och examensregister.

8 §

Särskilda undervisningsarrangemang i gymnasieutbildning och yrkesutbildning

Oberoende av vad som föreskrivs någon annanstans i lag eller i bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag ska en studerande i vars lärokurs för den grundläggande utbildningen det andra inhemska språket inte har ingått på grund av deltagande i försöket, efter ansökan från den som deltagit i försöket befrias från kravet att det andra inhemska språket ska ingå i den lärokurs som avses i gymnasielagen (629/1998) eller i en yrkesinriktad grundexamen som avses i lagen om grundläggande yrkesutbildning (531/2017). Beslutet fattas av utbildningsanordnaren. Beslutet får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen.

9 §

Understöd för att trygga högskolestudier

Undervisnings- och kulturministeriet **kan bevilja** understöd **för att ordna stödkurser i det andra inhemska språket i högskolor** för att trygga möjligheterna för personer som deltagit i försöket att studera det andra inhemska språket när de avlägger högskolestudier. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd som avses i denna paragraf får utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

10 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 201 . Lagens 1—6 § gäller till slutet av 2024.

Betänkande KuUB 18/2017 rd

Helsingfors 1.12.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.

Betänkande KuUB 18/2017 rd
Reservation 1

RESERVATION 1

Motivering

Syftet med försöket enligt propositionen är att möjliggöra regionala försök med att utvidga språk-utbudet utan obligatoriska studier i det andra inhemska språket. Dessutom är syftet att göra språkstudier mångsidigare i grundskolan. Inom ramen för försöket, som ska starta nästa år (lagen ska vara i kraft till utgången av 2024), är avsikten också att följa upp konsekvenserna för bland annat elevernas inlärningsresultat och språkval. Försöket antas bland annat utöka studierna i ryska, franska och tyska i våra skolor.

Vi Sannfinländare i utskottet ställer oss huvudsakligen bakom propositionen, eftersom slopad obligatorisk svenska och ett fritt språkval redan länge har funnits på agendan för såväl vår riksdagsgrupp som vårt parti. Vi fick också språkförsöket inskrivet i regeringsprogrammet. Emellertid anser vi att antalet elever som ska delta i försöket (2 200) är alldeles för litet. Enligt vår mening bör antalet höjas till 5 000.

Då blir den vetenskapliga analysen av de faktiska effekterna av försöket mer exakt. Vi är medvetna om att kostnaderna för försöket beror på hur många elever som medverkar i försöket i de olika kommunerna. Sannfinländarnas riksdagsgrupp har berett sig på kostnadseffekterna för ändringsförslaget genom att lämna en budgetmotion.

Även om försökets långsiktiga effekter på skolsystemet kommer att undersökas senare anser vi att försöket och resultaten av det i hög grad kommer att vara till nytta för utvecklingen av skolsystemet. Det är utmärkt att medverkan i försöket inte utgör något hinder för eleverna att inleda studier på andra stadiet, eftersom de som deltagit i försöket kan befrias från studier i det andra inhemska språket också på andra stadiet. Men utifrån sakkunnigyttranden behöver eleverna också bli befriade från studier i det andra inhemska språket inom högskolestudierna, så vi föreslår en ändring på den punkten.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet, men 5 § 3 mom. samt rubriken för 8 § och 8 § 2 mom. med ändringar. (*Reservationens ändringsförslag*).

Reservationens ändringsförslag

5 §

Målgrupp för försöket

(1 och 2 mom. som i KuUB)

Betänkande KuUB 18/2017 rd
Reservation 1

Möjlighet att delta i försöket erbjuds totalt högst 5 000 elever. Det är frivilligt för en elev att delta i försöket.

8 §

Särskilda undervisningsarrangemang i gymnasieutbildning och yrkesutbildning samt vid högskolestudier (Tillägg)

(1 mom. som i KuUB)

Vad som föreskrivs i 1 mom. om särskilda undervisningsarrangemang, beslut om ansökan från den som deltagit i försöket och överklagande tillämpas också på högskolestudier.

Helsingfors 1.12.2017

Ritva Elomaa saf
Sami Savio saf

Betänkande KuUB 18/2017 rd Reservation 2

RESERVATION 2

Motivering

Enligt propositionen möjliggörs ett språkförsök där lärokursen i det andra inhemska språket inte ingår i lärokursen för den grundläggande utbildningen för dem som deltar i försöket. Genom förslaget genomförs spetsprojektet för kompetens och utbildning i statsminister Juha Sipiläs regerings handlingsplan. Enligt spetsprojektet ska språkundervisningen utökas och göras mångsidigare, och vidare ska regionala försök inledas där språkurvalet utvidgas i enlighet med den kläm som riksdagen har antagit.

När riksdagen förkastade medborgarinitiativet om att göra svenskan till ett valbart läroämne på alla skolstadier år 2014 förutsatte den att regeringen utreder de lagstiftningsmässiga möjligheterna till regionala försök med utvidgande av språkutbudet utan obligatoriska studier i det andra nationalspråket.

Vi välkomnar varmt förslaget att utöka och bredda språkstudierna, men det aktuella försöket är inte motiverat eftersom det kommer att leda till ojämlikhet mellan skolelever och försvåra studievägen.

Statistikcentralens utredningar visar att språkundervisningen i grundskolan har krympt till företrädesvis A1- och B1-språk. De språken är gemensamma för alla och är oftast engelska och svenska. Samtidigt har antalet elever som frivilligt läser språk minskat markant. På lite mer än tio år har andelen elever som inleder frivilliga språkstudier (A2) sjunkit från 35 till ungefär 26 procent. Likaså har andelen elever som frivilligt läser ett språk i högstadiet (B2) halverats från 19 till 11 procent. Detta har visat sig i form av ett minskat antal elever när det gäller så gott som alla andra språk.

Den ökade valfriheten i språkundervisningen motiveras med att språkutbudet blir mer varierat. Men det finns inga belegg för detta. Exempelvis blev språkstudierna i gymnasiet inte mer mångsidiga när det andra inhemska språket blev frivilligt i studentskrivningarna. I och med ändringen har språkstudierna överlag bara minskat i gymnasierna. Språkstudierna har framför allt minskat i fråga om frivilliga språk i och med att utbudet minskat. Allt fler kommuner tillhandahåller nu bara obligatoriska språk, vilket framgår av statistiken och propositionsmotiven. Samtidigt har en rad kommuner beslutat att öka minimistorleken på de grupper som inleder studier i frivilliga språk (till exempel från 12 till 16 elever), vilket i synnerhet i små skolor leder till att det inte bildas sådana grupper.

Försöket ställer den regionala jämlikheten inom utbildningen och utbildningsanordnarens utbud av valfria språk mot varandra. Det är ohållbart med hänsyn till att utbudet av valfria språk sannolikt kommer att vara begränsat till de språk som utbildningsanordnarna redan nu tillhandahåller. I Finland bör vi ha regional jämlikhet i utbildningen. Små regionala försök riskerar jämlikheten i utbildningen. Eleverna flyttar till nya orter när de ska börja studera vid högskola eller gymnasium, där kunskaper i båda inhemska språken krävs. Då bör beslut om studier i det andra inhemska språket inte fattas utifrån grundskolans läge eller på några andra regionala grunder.

Betänkande KuUB 18/2017 rd
Reservation 2

Propositionen kommer att få betydande konsekvenser för de medverkande elevernas studieväg, fortsatta studier och arbetsliv. I studier på andra stadiet eller högskolestadiet kommer förvärvandet av kunskaper i svenska att ske på elevens eget ansvar och eventuellt även på egen bekostnad. Utbildningsanordnare som deltar i försöket ska inte vara skyldiga att erbjuda medverkande elever möjlighet att läsa det andra inhemska språket till exempel som frivilligt B2-språk. Många gymnasier erbjuder inte undervisning i det andra inhemska språket som inleds i gymnasiet, varvid det enda alternativet för den studerande är att söka befrielse. Vid högskolor kan en studerande av särskilda skäl befrias från studier i det andra inhemska språket. Högskolorna har beslutanderätt i ärendet. Avsaknad av kunskaper i det andra inhemska språket kan i framtiden vara till nackdel när personen söker en tjänst eller leda till sämre villkor i arbetslivet. Det kan också bli svårare att få jobb i privata sektorn om kunskaper i det andra inhemska språket saknas.

Språkutbudet och språkundervisningen bör genomsyra hela skolsystemet och utvecklas som helhet. Eleverna måste ha möjlighet att fortsätta studera språk hela studievägen ut, och det får heller inte här finnas några återvändsgränder. Tydliga studievägar garanterar också en fortlöpande språkundervisning och gör det möjligt att anställa kompetenta språklärare. Utbildningsanordnarens språkutbud bör följaktligen vara realistiskt i proportion till elevantalet och nya språk bör införas på lång sikt och med hänsyn till hela studievägen.

Finlands tvåspråkighet och de allmänna kraven på språkkunskaper är fortfarande starka argument för studier i det andra inhemska språket som gemensamt läroämne. Till exempel visar undersökningar gjorda av Finlands näringsliv att svenskan är det mest använda språket efter finska och engelska på arbetsplatserna i vårt land.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslaget.

Helsingfors 1.12.2017

Jukka Gustafsson sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Jani Toivola gröna
Li Andersson vänst

Betänkande KuUB 18/2017 rd
Reservation 3

RESERVATION 3

Motivering

Propositionen är inte motiverad vare sig utbildningspolitiskt eller med tanke på främjandet av tvåspråkigheten i vårt land. Styrkan och mervärdet i den finländska skolan har varit att alla barn har fått lika möjligheter till framgång oavsett bakgrund. Pisaundersökningen 2015 avslöjar oroväckande trender som håller på att förstärkas. Skillnaderna mellan skolorna är fortfarande små i hela landet. Däremot ökar de regionala skillnaderna. Föräldrarnas utbildning och socioekonomiska bakgrund inverkar också allt mer på hur barnen klarar sig i skolan. Därför behövs mer satsningar på jämlikhet i utbildningen, inte mindre, vilket regeringen nu föreslår genom det aktuella försöket. Grundlagsutskottet ser det som oroväckande att valfriheten medför risker för sociala samt könsmässiga och regionala snedvridningar. Många sakkunniga som hörts i kulturutskottet har lyft fram samma farhågor.

Språkförsöket kommer att påverka hela livet för de unga som deltar i det. Exempelvis anser Finlands Föräldraförbund att propositionen kommer att få betydande konsekvenser för de medverkande elevernas studieväg, fortsatta studier och arbetsliv.

Studier i svenska ingår i utbildningen på andra stadiet och i högskoleutbildningen. Följaktligen kommer de fortsatta studierna i hög grad att försvåras för de unga som deltar i försöket. Det är också värt att notera att de unga som deltar i försöket inte på samma sätt kan dra nytta av möjligheten att studera i andra nordiska länder. Självfallet kommer de unga som saknar tillräckliga kunskaper i svenska också att ha sämre möjligheter på arbetsmarknaden, inte minst inom offentlig sektor och andra branscher som kräver kunskaper i svenska. En undersökning gjord av Finlands näringsliv 2014 visar att svenskan är det mest använda språket efter finska och engelska på arbetsplatserna i vårt land.

Språkundervisningen bör tidigareläggas och varieras exempelvis med hjälp av språkbad och språkdusch. Med det här försöket gör regeringen tvärtom. Frivillighet främjar inte språkinläring, trots att vissa påstår det motsatta. Det finns belägg för detta till exempel i resultaten av att det andra inhemska språket blev frivilligt i studentskrivningarna. Sakkunniga har lyft fram betydelsen av motivation i språkinläringen. Nätverket Svenska nu har framhållit att innehållet i undervisningen i svenska bör utvecklas och att det också kan vara roligt att lära sig språk. Sakkunniga har också pekat på att studier i ett språk inte utesluter att man lär sig ett annat språk.

Många sakkunniga, däribland Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ, anser att propositionen inte kommer att leda till ökade språkstudier utan rentav till det motsatta. Även Föräldraförbundet uttrycker osäkerhet om detta.

Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att den föreslagna lagstiftningen inte odelat står i samklang med utskottets tidigare ställningstaganden med anledning av statsrådets berättelser om tillämpningen av språklagstiftningen. Utskottet har ansett det viktigt att undersöka om undervisningen i nationalspråken är tillräcklig med tanke på de språkliga rättigheterna (GrUB 1/2010 rd, s. 6/I, och GrUB 6/2006 rd, s. 4/II). Enligt utskottet visar språkberättelsen att det behövs långsiktiga

Betänkande KuUB 18/2017 rd
Reservation 3

insatser för att säkerställa att myndigheterna också i praktiken ska klara av att erbjuda tjänster på svenska. Exempelvis kunde resurserna för svenskundervisning ökas på alla skolnivåer (GrUB 1/2010 rd, s. 6/II).

Propositionen är problematisk också med avseende på uppföljningen av försöket. Exempelvis påpekade Språkläraryrket i Finland vid utfrågningen av sakkunniga att försöket inte i tillräcklig utsträckning kommer att visa hur valfriheten påverkar språkvalet.

Många sakkunniga har krävt att grundkurser i svenska ordnas på andra stadiet och i högskolorna. Regeringen föreslår inga extra resurser för ändamålet på andra stadiet.

I det här sammanhanget kan vi heller inte förbise att tvåspråkigheten i vårt land är en språklig och kulturell rikedom. Tvåspråkigheten är en viktig del av Finlands historia och identitet. Den bör nyttiggöras och främjas mer, inte begränsas så som regeringen nu gör. Finlands första nationalspråksstrategi offentliggjordes 2012. Syftet är att säkerställa att Finland också i fortsättningen ska ha två livskraftiga nationalspråk. Goda språkkunskaper är nyckeln till allt språkbruk och en livskraftig tvåspråkighet och därför bör tillräckliga språkstudier garanteras på alla utbildningsnivåer. Ambitionen är också att bredda utbudet av språkbadsundervisning. I strategin står det dessutom att särskild försiktighet måste iaktas i fråga om barn; exempelvis pilotprojekt och andra försök får inte riskera barnens möjligheter att lära sig sitt modersmål eller det andra nationalspråket. I sitt sakkunnigyttrande påpekar justitieministeriet att förslaget om ett försök med det andra inhemska språket i den grundläggande utbildningen inte ser ut att bidra till syftena med nationalspråksstrategin.

Det är ytterst beklagligt att regeringen har stannat för att föreslå ett språkförsök som på lång sikt kommer att undergräva svenska språkets ställning och tillgodoseendet av den svenskspråkiga befolkningens rättigheter. Utbildningspolitiskt är det ett mycket tvivelaktigt förslag att det ska bli möjligt att välja bort ett ämne som man kommer att behöva i senare studier och i många fall också i arbetslivet. Propositionen är ytterst tvivelaktig också därför att den ytterligare ökar ojämlikheten i utbildningen.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen förkastar lagförslaget.

Helsingfors 1.12.2017

Mikaela Nylander sv